

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ БІЛІНГВАЛЬНИХ ШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ АНГЛОМОВНИХ УЧНІВ У ПРОВІНЦІЯХ АЛЬБЕРТА, БРИТАНСЬКА КОЛУМБІЯ, САСКАЧЕВАН (КАНАДА)

Шийка Ю.І.

Національний університет «Львівська політехніка»

Здійснено порівняльний аналіз білінгвальних шкільних навчальних програм у трьох провінціях Канади – Альберта, Британська Колумбія та Саскачеван. Вивчено та проаналізовано наукову літературу, присвячену висвітленню проблеми надання білінгвальних освітніх послуг двома державними мовами. Встановлено, що білінгвальна шкільна освіта сприяє розумінню багатокультурності, яка відображає культурну та расову різноманітність канадського суспільства і допомагає зберігати і підтримувати культурну спадщину. У статті висвітлено ключові відмінності між найпоширенішими білінгвальними навчальними програмами зазначених провінцій.

Ключові слова: білінгвальна освіта, навчальна програма, державна мова, французька імерсія, англомовні учні.

Постановка проблеми. Мова одночасно служить символом та середовищем національної культури. Мовне питання Канади є набагато складнішим, ніж просто вибір однієї чи кількох мов, якими послуговуються при спілкуванні. Воно стосується того, яка з культур існуватиме, а яка приречена на занепад. Це питання однаково важливе для старшого покоління канадців та для новоприбулих іммігрантів. Частина мешканців країни переконана, що повинна існувати єдина Канада, а це поняття передбачає і єдину мову. Однак до уваги не приймається той факт, що в країні мешкають іншомовні громадяни, і їхня мова має право на подальше існування. Різноманітна політика щодо асиміляції іммігрантів і політичної інтеграції, економічний протекціонізм та світова торгівля, легальний расизм та рівність можливостей і нещодавні дебати щодо миру і тероризму можуть зробити білінгвальну освіту предметом дискусій серед освітян і серед політиків [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Білінгвальна освіта та окремі її аспекти є предметом педагогічних досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Теоретичні основи білінгвізму досліджували Є. Верещагін, М. Михайлов, О. Гарсія (O. Garsna), К. Бейкер (C. Baker); специфіку білінгвального навчання у загальноосвітній школі досліджували Б. Маруневич, С. Крашен (S. Krashen), Дж. Каммінс (J. Cummins), Ф. Дженезі (F. Genesee); соціолінгвістичний аспект досліджували Т. Бурда, Ф. Гросьєн (F. Grosjean), А. Рамірез (A. Ramirez), К. Лібкінд (K. Liebkind); культурологічний аспект досліджували Ю. Сорокін, Д. Міллер (J. Miller), В. Ламберт (W. Lambert), А. Рейнольдс (A. Reynolds), історичний аспект досліджували Ч. Боберг (C. Boberg), М. Конрік (M. Conrick), Ч. Сіззонс (C. Sissons); методологічні аспекти білінгвального навчання досліджували Л. Кошкуневич, Р. Файнберг (R. Feinberg), Д. Корзон (D. Corson), Д. Кроуфорд (J. Crawford), білінгвальну освіту в Канаді досліджували С. Шепсон (S. Shapson), М. Свайн (M. Swain), Л. Джонсон (L. Johnson).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на велику кількість досліджень присвячених темі забезпечення білінгвальної шкільної освіти у провінціях Альберта, Британська Колумбія та Саскачеван, вивчення наукових джерел та останніх досліджень дало змогу виявити об'єктивну потребу аналізу процесу забезпечення білінгвальної шкільної освіти у вищевказаних провінціях Канади.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета нашого дослідження – здійснити аналіз науково-педагогічної літератури, присвяченої висвітленню проблеми забезпечення білінгвальної шкільної

освіти в Канаді (Альберта, Британська Колумбія та Саскачеван), а також здійснити порівняльний аналіз білінгвальної шкільної освіти у вказаних провінціях.

Виклад основного матеріалу. Згідно з даними перепису населення, проведеного у 2006 р. носіями англійської мови у провінції Альберта були 79,99% населення провінції, китайська мова була рідною для 3,03% населення, німецька – 2,62%, французька – 1,9% [10].

Для вивчення французької мови школи провінції Альберта пропонують такі навчальні програми [11]:

– Навчальна програма базового вивчення французької мови, згідно з якою французьку мову вивчають як навчальний предмет. Шкільна рада може самостійно приймати рішення про навчальні програми, починаючи від дошкільного навчального закладу до 10-го класу. Ця навчальна програма спрямована на забезпечення учнів базовими знаннями французької мови, зацікавлення та формування поваги учнів до французької культури.

– Навчальна програма поглибленого вивчення французької мови. Згідно з цією навчальною програмою французька мова викладається не лише як навчальний предмет, але й 1-2 інші навчальні предмети викладаються цією мовою, наприклад, гуманітарні предмети чи фізичне виховання. Ця навчальна програма має на меті підвищення рівня володіння французькою мовою через додаткові навчальні предмети, які викладаються цією мовою.

– Навчальною програмою вивчення французької мови для франкомовних шкіл передбачено надання учням можливості для досконалого володіння французькою мовою, яка є їхньою рідною мовою, а також формування почуття приналежності до франкомовної спільноти.

– Відповідно до навчальних програм французької імерсії більшість чи всі навчальні предмети, за винятком навчальної дисципліни «Англійська мова», викладаються французькою. Ця навчальна програма розроблена для нефранкомовних учнів.

– Зазвичай навчальна програма інтенсивного вивчення французької є додатковою до навчальної програми базового вивчення французької мови, згідно з якою у 5-6 класі впродовж 5 місяців учні інтенсивно вивчають французьку мову.

Проведений аналіз навчальних програм французької імерсії у провінції Альберта забезпечує можливість виокремлення кілька її типів [1]:

- рання французька імерсія, яка розпочинається у дошкільному навчальному закладі або у 1 класі;
- середня французька імерсія розпочинається у 3, 4 чи 5 класі;
- пізня французька імерсія розпочинається у 6 класі чи пізніше;

– навчальна програма повної французької імєрсії, згідно з якою перші кілька років навчання 75-100% навчальних предметів викладаються французькою мовою. Вивчення англійської мови розпочинається у 1, 2, 3 або 4 класі. Згодом кількість навчальних предметів, які викладаються французькою мовою значно зменшується.

– Навчальна програма часткової французької імєрсії передбачає викладання 50-75% навчального матеріалу викладається французькою мовою. Англійська мова як навчальний предмет викладається з 1 класу.

У 2009-2010 рр. у провінції Альберта 34 885 учнів навчалися за програмою французької імєрсії [5]. Навчальні програми французької імєрсії розпочинаються у дошкільному навчальному закладі чи у 1 класі і продовжуються до 12 класу. Саме такий тип навчальної програми французької імєрсії є найбільш популярним у провінції Альберта. Частка навчального матеріалу, який викладається французькою мовою, згідно з навчальною програмою ранньої французької імєрсії, зменшується з кожним роком на 10% [5].

Щодо Британської Колумбії, то згідно з даними перепису населення 2006 р. населення провінції Британська Колумбія становило 4113847 мешканців, 4022045 з яких дали однозначну відповідь щодо своєї рідної мови. Найпоширенішою мовою є англійська, яку назвали рідною 71,5% населення. Решта населення назвали рідною китайську, пенджабську, німецьку, французьку, тагальську та інші мови [10].

У школах провінції Британська Колумбія впродовж 2012/2013 н.р. навчалися 564530 учнів. Найбільша кількість учнів навчалися за навчальною програмою базового вивчення французької мови, а найменша кількість – за навчальною програмою для франкомовних шкіл [12].

Ціллю освітньої мовної політики Міністерства освіти провінції Британська Колумбія є надання учням можливості вивчати будь-яку другу мову, яка відіграє значну роль у їхньому мовному середовищі. Вивчення другої мови у школах Британської Колумбії є обов'язковим у 5-8 класах, хоча більшість шкіл пропонують продовжити вивчення другої мови у 9-12 класах. Шкільні ради самі обирають другу мову для вивчення, серед яких пропонуються американська мова жестів, французька, німецька, японська, мандаринська китайська, пенджабська й іспанська мови [13].

Вільне спілкування французькою мовою – це досяжна ціль для всіх учнів, які навчаються у школах Британської Колумбії. Першочерговою метою навчальної програми базового вивчення французької мови є досягнення такого рівня володіння французькою мовою, щоб учні могли вільно послуговуватися нею у спілкуванні з носіями цієї мови. Тому згідно з цією навчальною програмою основний наголос ставиться на практичному використанні мови у всіх її формах, а не на аналітичному вивченні теорії граматики.

Навчальна програма французької імєрсії розроблена для розвитку функціонального білінгвізму в учнів, використовуючи французьку мову як мову викладання навчальних дисциплін. Навчальна програма французької імєрсії за своїм наповненням і структурою відповідає навчальним програмам для англомовних шкіл. Упродовж останніх 5-ти років популярність цієї навчальної програми у провінції Британська Колумбія невпинно зростає. Кількість учнів, які навчаються згідно з цією програмою щороку збільшується в середньому на 5% [9].

Навчальна програма базового вивчення французької мови розроблена для навчання нефранкомовних учнів французької мови та ознайомлення

з французькою культурою. Ця навчальна програма використовується у школах Британської Колумбії уже більше 30-ти років.

Навчальна програма інтенсивного вивчення французької мови була впроваджена у провінції Британська Колумбія у 2004-2005 рр. і вже у 2008-2009 рр. згідно з цією програмою навчалися 450 учнів [9].

У провінції Саскачеван вивчення французької мови у державних школах здійснюється за навчальними програмами базового вивчення французької мови, інтенсивного вивчення французької мови і навчальної програми французької імєрсії [2].

Міністерство освіти провінції Саскачеван затвердило норми навчального часу, який відводиться на вивчення французької мови згідно з навчальною програмою базового вивчення французької мови. Вивчення будь-якої мови залежить від кількості відведеного часу та інтенсивності, тому рекомендований мінімум для вивчення французької мови у 1-5 класах становить 120 хв/тиждень. Ця навчальна програма зазвичай впроваджується у 1-му класі. У 10-12 класах учні можуть обрати вивчення французької мови за цією програмою як факультативний предмет [6].

Навчальна програма французької імєрсії розпочинається у 1-му класі. Вона синхронізує навчальній програмі англомовних шкіл. Різниця полягає лише в тому, що предмети викладаються французькою мовою. Згідно з навчальною програмою французької імєрсії англійську мову викладають починаючи з 2 або 3 класу 1 год/день [6].

Частка викладання навчальних предметів французькою мовою згідно з навчальною програмою французької імєрсії становить у дошкільних навчальних закладах 100%, і поступово зменшується: дошкільні навчальні заклади – 100%, 1-2 класи – 90-100%, 3-5 класи – 70-80%, 6-9 класи – 50-70%, 10-12 класи – 50-60% [4].

У 6-му класі учні мають змогу розпочати вивчення французької мови згідно з навчальною програмою пізньої французької імєрсії. Навчання за цією програмою продовжується до 12-го класу. Усі академічні предмети викладаються французькою мовою, крім навчального предмета «Англійська мова». У 8-му класі учні, які навчаються за програмами ранньої і пізньої французької імєрсії досягають приблизно однакового рівня володіння французькою мовою [8].

Навчальні програми інтенсивного вивчення французької мови відрізняються від навчальної програми базового вивчення французької мови тим, що французька мова викладається майже в 4 рази інтенсивніше, тобто майже 70% навчального часу використовується для викладання предметів французькою мовою впродовж певного періоду часу, наприклад, упродовж одного семестру [7].

Згідно з навчальною програмою інтенсивного вивчення французької мови учням упродовж 5 місяців у 5 чи 6 класі 65-80% навчальних предметів викладають французькою мовою [4].

Згідно з навчальною програмою базового вивчення французької мови французька мова викладається виключно як навчальний предмет. Згідно з цією програмою учні розпочинають вивчення французької мови у 1-му класі.

Окрім навчальних програм для вивчення французької мови у провінції Саскачеван також використовують навчальні програми для вивчення мов національних меншин. Серед них, навчальна програма для базового вивчення української мови. Навчання за цією програмою не відрізняється від програм вивчення французької мови. Згідно з цією навчальною програмою, вивчення української мови триває впродовж усього періоду навчання у школі. У до-

шкільному навчальному закладі мовою викладання є тільки українська. У 1-8 класах українською мовою викладаються окрім навчальної дисципліни «Українська мова» гуманітарні дисципліни, фізичне виховання, охорона здоров'я, мистецтвознавство та релігієзнавство [14].

Висновки. Отже, як свідчить проведений аналіз, території Канади є автономними в питаннях організації системи освіти, проте всюди є рівний доступ до білінгвальних загальноосвітніх навчальних закладів, у яких учні можуть вивчати державні мови, мови корінного населення і мови на-

ціональних меншин. Таке вивчення забезпечується низкою навчальних програм, таких як, наприклад, навчальні програми імерсії (ранньої, середньої, пізньої, повної, часткової), навчальні програми базового вивчення французької мови, навчальні програми поглибленого вивчення французької мови, навчальні програми інтенсивного вивчення французької мови тощо. Перспективами подальших досліджень є розвідки у галузі забезпечення білінгвальної освіти в Канаді, порівняльний аналіз навчальних програм мовної імерсії, використання мов корінного населення у навчанні.

Список літератури:

1. French Immersion Programs [Електронний ресурс] // Alberta Education / Режим доступу: <http://education.alberta.ca/parents/resources/youcanhelp/terms/frlanlearn/immersion.aspx>
2. French Programs [Електронний ресурс] // Government of Saskatchewan / Режим доступу: <http://www.bonjour.gov.sk.ca/French-Programs>
3. Garcia O. Bilingual Education in the 21st Century: A Global Perspective / O. Garcia // John Wiley & Sons, 2011. – 496 p.
4. Handbook for Administrators French Second Language Programs: French Education and Languages Branch. – Saskatchewan Learning, 2005. – 106 p.
5. Handbook for French Immersion Administrators (2014). – Alberta, 2014. – 225 p.
6. Immersion Programs [Електронний ресурс] // Government of Saskatchewan / Режим доступу: <http://www.bonjour.gov.sk.ca/Immersion-Programs>
7. Intensive and Enhanced French [Електронний ресурс] // Government of Saskatchewan / Режим доступу: <http://www.bonjour.gov.sk.ca/Intensive-and-Enhanced-French>
8. Late French Immersion (LFI) [Електронний ресурс] // Government of Saskatchewan / Режим доступу: <http://www.bonjour.gov.sk.ca/Late-French-Immersion>
9. Official Languages in Education Bilateral Agreement: British Columbia Action Plan 2009-2010 to 2012-2013. – British Columbia, 2009. – 17 p.
10. Population by knowledge of official language, by province and territory (2011 Census) [Електронний ресурс] // Statistics Canada / Режим доступу: <http://www.statcan.gc.ca/tables-tableaux/sum-som/101/cst01/demol5-eng.htm>
11. Student Population by Grade, School, and Authority, Alberta 2012/2013 School Year. – Alberta, 2013. – 43 p.
12. Student Statistics – 2013/14: Province – Public and Independent Schools Combined. – BC Ministry of Education, 2014. – 34 p.
13. The Languages 5 to 12 Template: Development Package. – British Columbia, 2003. – 246 p.
14. Ukrainian-English Bilingual Education: A Curriculum Guide and Handbook for Grades 4 to 8. – Saskatchewan Education, Training and Employment, 1995. – 278 p.

Шийка Ю.И.

Национальный университет «Львовская политехника»

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ БИЛИНГВАЛЬНЫХ ШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ПРОГРАММ ДЛЯ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ УЧЕНИКОВ В ПРОВИНЦИЯХ АЛЬБЕРТА, БРИТАНСКАЯ КОЛУМБИЯ, САСКАЧЕВАН (КАНАДА)

Аннотация

Выполнен сравнительный анализ билингвальных школьных учебных программ в трех провинциях Канады – Альберта, Британская Колумбия, Саскачеван. Изучена и проанализирована научная литература, посвященная проблемам предоставления образовательных услуг двумя государственными языками. Установлено, что билингвальное школьное образование способствует пониманию многокультурности, которая отображает культурное и расовое разнообразие канадского общества и помогает сберечь и поддержать культурное наследие. В статье изложены ключевые особенности наиболее распространенных билингвальных учебных программ вышеупомянутых провинций.

Ключевые слова: билингвальное образование, учебная программа, государственный язык, французская иммерсия, англоязычные ученики.

Shyika Y.I.

National University «Lviv Polytechnic»

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF BILINGUAL EDUCATION PROGRAMS FOR ENGLISH-SPEAKING STUDENTS IN ALBERTA, BRITISH COLUMBIA, SASKATCHEWAN (CANADA)

Summary

The comparative analysis of school bilingual education in Alberta, British Columbia and Saskatchewan was carried out. Scientific literature concerning problems of using official languages in bilingual education has been studied and analyzed. It was concluded that bilingual education develops and promotes the understanding that multiculturalism reflects the cultural and racial diversity of Canadian society, helps to preserve and enhance cultural heritage. The key differences of the most popular bilingual education programs were described.

Keywords: bilingual education, curriculum, official language, French immersion, English-speaking students.